

Τα «αυθόρμητακινήματα» κι ο γάιδαρος που πετάει

Πώς να εντοπίζουμε τα κρατικά οργανωμένα κινήματα

Όποιος και όποια έχει συμμετάσχει ποτέ σε διοργάνωση διαδήλωσης το ξέρει καλά: οι αυθόρμητες διαδηλώσεις χιλιάδων ανθρώπων απλούστατα δεν υπάρχουν. Η διοργάνωση μια διαδήλωσης απαιτεί χιλιάδες εργατοώρες.

Η πρόσφατη διαδήλωση που διοργανώσαμε στις αρχές Μαΐου ήταν ένα τέτοιο παράδειγμα: συζητήσεις επί συζητήσεων για να αποφασίσουμε το θέμα της διαδήλωσης κι έπειτα για να πειστούμε και να νιώσουμε όλοι και όλες τη σημασία που έχει να κατέβουμε γι' αυτό στο δρόμο· τεχνικές και πολιτικές αποφάσεις για το πότε, το πού και το πώς της διαδήλωσης· τι θα λέει η αφίσα· τι θα λέει η προκήρυξη· πώς θα στηθεί η αφίσα κι η προκήρυξη· πώς θα φτιαχτεί το πανό· πώς θα τυπωθούν τα τρικάκια· πώς θα γίνει η αφισοκόλληση της πόλης· πώς θα βαφτούν τα προπαγανδιστικά σπρέι· πώς θα μοιραστούν οι προκηρύξεις· πώς θα φτιαχτεί ένα προπαγανδιστικό βίντεο και τι θα γραφτεί στο διαδίκτυο· πώς θα κάνουμε μια προπαγανδιστική διαδήλωσή με τα μηχανάκια λίγες μέρες πριν· πώς θα κινητοποιήσουμε όλους τους φίλους και τις φίλες των διαφόρων ομάδων που απαρτίζουν το AthensAntifa· ποιος θα κάνει τι· και τέλος, πώς θα κατέβουμε στο δρόμο ώστε να κυλήσουν όλα ομαλά (και τι θα κάνουμε αν προκύψει κάποιο απρόοπτο).

Όλα αυτά δεν είναι παίξε-γέλασε. Αρκετές δεκάδες άνθρωποι πρέπει να δουλέψουν για αρκετές δεκάδες ώρες. Κι όμως, δεν αρκούν.... Γιατί αυτό που δεν αναφέραμε είναι ότι αυτή η εργασία έχει ως προαπαιτούμενο ακόμη περισσότερη εργασία, την εργασία που απαιτείται ώστε να υπάρχει εν έτει 2023 ένα οργανωτικό σχήμα που να θέλει και να μπορεί να διοργανώσει μια αυτόνομη διαδήλωση: δηλαδή που να διαθέτει την απαραίτητη πολιτική συμφωνία, αλλά και τις δυνάμεις ώστε να την κάνει πράξη. Αυτό είναι κάτι που δεν γίνεται να φτιαχτεί έχοντας απλώς μια ιδέα για μια διαδήλωση – αντιθέτως, χρειάζεται πολλά χρόνια πολιτικής οργάνωσης.

Όπως φαντάζεστε, λοιπόν, άνθρωποι που έχουν στο νου τους τη δυσκολία του να διοργανωθεί μια διαδήλωση λίγων εκατοντάδων ανθρώπων, δεν μπορούν να χωνέψουν με τίποτα την ευκολία με την οποία στήνονται κάθε τρεις και λίγο δήθεν αυθόρμητα, «μεγαλειώδη κινήματα» με τη συμμετοχή χιλιάδων κόσμου. Το τελευταίο τέτοιο κίνημα ήταν το κίνημα για τα Τέμπη. Τρίτη βράδυ έγινε το δυστύχημα, Τετάρτη μεσημεράκι είχαν ήδη βγει δεκάδες καλέσματα που οργάνωναν συγκέντρωση για τις 6μση το απόγευμα, Τετάρτη απόγευμα χίλια και βάλε άτομα συγκεντρώθηκαν λες κι ήταν αυτονόητο στην άγνωστη ως τότε οδό Πετμεζιά όπου βρίσκονταν τα γραφεία της επίσης άγνωστης ως τότε ιταλικής εταιρίας HellenicTrain. Η συνέχεια είναι γνωστή. Για περίπου δύο εβδομάδες «μαζικές διαδηλώσεις συντάραξαν τη χώρα».

Εκείνες τις εβδομάδες, όπου στεκόμασταν κι όπου βρισκόμασταν, δεχόμασταν την ερώτηση «κατέβηκες στην πορεία;» Η απάντηση δεν ήταν εύκολο πράγμα. Γιατί το να εκφράσεις μια αυτόνομη γνώμη για τους ελληνικούς σιδηροδρόμους απαιτεί μπόλικη εργασία και αρκετές χιλιάδες λέξεις. Αντίθετα, αυτή (καλοπροαίρετη πολλές φορές) ερώτηση χρειαζόταν τρεις. Και τελικά οι τρεις λέξεις, που έκρυβαν βέβαια πίσω τους δεκάδες γνώμες, κατάφεραν να κινητοποιήσουν αρκετές χιλιάδες κόσμου. Πώς έγινε αυτό το κατόρθωμα; Υποτίθεται... αυθόρμητα!

Δεν υπάρχει όμως τέτοιο πράγμα. Δεν υπάρχει διαδήλωση χωρίς διοργανωτές. Κι αν οι διοργανωτές δεν είναι εμφανείς, τότε συνήθως διοργανωτής είναι ο Σύριζα, δηλαδή το κράτος. Με πρώτη ίσως εμφάνιση τις «μαθητικές καταλήψεις» του 1989-91 το ελληνικό κράτος έχει αποκτήσει μια τεχνογνωσία για το πώς να στήνει τέτοια μεγαλειώδη κινήματα. Τέτοια «αυθόρμητα» κινήματα έχουν υπάρξει πολλά τις δυο τελευταίες δεκαετίες,

μεμβληματικότερα (αλλά όχι μοναδικά)¹ παραδείγματα το αντιπολεμικό κίνημα του 2003, το κίνημα των bloggers για τις φωτιές του 2007, τους Αγανακτισμένους το 2011, τη Νέα Σμύρνη το 2021 και τελευταία το κίνημα «Τέμπη».² Παρακάτω θα εξετάσουμε διάφορα από τα κοινά χαρακτηριστικά αυτών των «αυθόρμητων» κινημάτων. Για να βεβαιωθούμε ότι δεν είναι και τόσο «αυθόρμητα». Και ότι τελικά είναι κρατικά οργανωμένα και κρατικά ωφέλιμα.

1. Το αρχικό κάλεσμα που κανείς δεν ξέρει ποιος το έκανε

Πρώτο και καλύτερο χαρακτηριστικό τέτοιων διαδηλώσεων είναι το γεγονός ότι κανείς ποτέ δεν ξέρει *ποιος* έχει καλέσει τη διαδήλωση στ' αλήθεια.

-Το 2003 το κάλεσμα με το οποίο ξεκίνησαν τα μαζικά συλλαλητήρια ενάντια στον «πόλεμο του Μπους» ήταν «παγκόσμιο»· ό,τι κι αν σημαίνει αυτό. Δηλαδή έγιναν διαδηλώσεις σε 53 χώρες την ίδια μέρα – όσο κι αν δεν ακούγεται πολύ αυθόρμητο. Στην Ελλάδα αρμόδια ήταν η Συμμαχία «Σταματήστε τον Πόλεμο», μια υπογραφή-ομπρέλα που φτιάχτηκε για να διοργανώσει τα συλλαλητήρια και έσβησε μόλις έσβησαν κι αυτά.

-Τον Αύγουστο του 2007, μετά τις μεγάλες φωτιές στην Ηλεία, οι «βουβές συγκεντρώσεις» στο Σύνταγμα ξεκίνησαν με πρωτοβουλία κάποιων «ανώνυμων bloggers» που έκαναν post και repost μια φωτογραφία.

-Το καλοκαίρι του 2011, ήρθε το κίνημα των Αγανακτισμένων. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις της δεκαετίας στη χώρα υποτίθεται πως ξεκίνησαν κάπως έτσι:

ήταν δύο Θεσσαλονικείς, που κόπιαραν το κίνημα των Ισπανών «Indignados» και έφτιαξαν στο Facebook τη σελίδα «Αγανακτισμένοι στον Λευκό Πύργο». Ακολούθησε το κάλεσμα «Αγανακτισμένοι στο Σύνταγμα, 25 Μαΐου» που έφτιαξαν δύο ή τρεις 17χρονοι ή 18χρονοι. Στην ιστοσελίδα το blog.gr εμφανίστηκαν οι μαθητές Νίκος Μ. και Γιώργος Χ. με θολές (!) φωτογραφίες, ενώ η εφημερίδα «Έθνος» ανέφερε κάποιον Άρη.³

Αυτό κι αν είναι αυθόρμητο!

-Το 2021 το αρχικό κάλεσμα του μεγαλειώδους συλλαλητηρίου της Νέας Σμύρνης διαχύθηκε ανώνυμα στο ίντερνετ. Το πρώτο ενυπόγραφο κάλεσμα για τη συγκέντρωση ήταν από το PanthersClub. Πριν καν γίνει η διαδήλωση οι υπογράφωντες το κάλεσμα αναρωτιούνται: «-Ρε, τι σκατά έχει γίνει εδώ πέρα; -Γάμησε τα, αλλά τι να κάνουμε; Αφού εμείς καλούμε θα πάμε. Πάντως αυτό το πράγμα έχει ξεφύγει πλέον τελείως απ' τα χέρια μας».⁴

-Όσο για φέτος, τα είπαμε ήδη. Τρίτη βράδυ ατύχημα - Τετάρτη πρωί βουίζει το ίντερνετ για την «αυθόρμητη συγκέντρωση» που όλως τυχαίως συμφωνεί στο μέρος και την ώρα της συγκέντρωσης.

Βέβαια, μπορεί να μην ήξερε κανείς ποιος διοργανώνει αυτές τις διαδηλώσεις, αλλά με κάποιον μαγικό τρόπο όλοι ήξεραν ότι θα πραγματοποιηθούν. Μπορεί κανείς να μην ήξερε το πώς, αλλά όλοι ήξεραν το πού και το πότε. Και

¹ Για παράδειγμα, ένα απ' τα λιγότερο εμβληματικά ήταν το «αντιεμβολιαστικό κίνημα». Για το πόσο «αυθόρμητο» ήταν και τι οφέλη είχε για το κράτος, έχουμε ήδη τοποθετηθεί: [autonomeantifa.gr>Speaking>](https://autonomeantifa.gr/Speaking) Αντιεμβολιαστικό κίνημα! (και τι είναι «κίνημα» είπαμε;), 22/06/2021.

² Για real-time γεγονότες περί αυτών των κινημάτων βλ. και «13+1 στιγμές του ελληνικού αντιαμερικανισμού», Φλίπερ#2, Μάης 2003· «Ο Εθνικός κορμός έφαγε μήντια και έχασε bloggers», *Αυτό #19*, 05/2008· «Αγανάκτηση Τίγκα (Γιατί δεν πάμε στο Σύνταγμα ούτε δεμένοι», *Antifa #25*, 7/2011· «Κι αφού μάς κλείσαν ένα χρόνο μέσα... τώρα θέλουν να μας βγάλουν βόλτα!», *AutonomeAntifa*, 03.2021.

³ Π. Μανδραβέλης, «Η άνοδος και η εξαφάνιση των Αγανακτισμένων», *Η Καθημερινή*, 25/11/2012.

⁴ Προφορική συνέντευξη με οργανωμένους οπαδούς του Πανιωνίου.

όλοι ήξεραν ότι «θα έχει κόσμο». Γιατί οι διαδηλώσεις είχαν γίνει viral πριν καν γίνουν.

Το κάλεσμα της διαδήλωσης του 2007 ήταν αυτή η φωτογραφία η οποία διαδόθηκε από μπλογκ σε μπλογκ.

2. Το σπρώξιμο από τα μήντια

Αφού γίνει το αρχικό «αυθόρμητο» κάλεσμα, τα υπόλοιπα καλέσματα εμφανίζονται με το τσουβάλι. Αλλά δεν είναι μόνο τα καλέσματα. Τα μήντια, δηλαδή οι εφημερίδες, τα κανάλια και τα τελευταία χρόνια το ίντερνετ, έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διοργάνωση αυτών των «αυθόρμητων» διαδηλώσεων.

-Το 2003, τα αντιπολεμικά συλλαλητήρια ήταν για μήνες ολόκληρους πρώτη είδηση. Μια μέρα πριν το πρώτο μεγάλο τέτοιο συλλαλητήριο η τότε αγαπημένη εφημερίδα των θαμώνων των Εξαρχείων έγραφε στο πρωτοσέλιδό της:

Εκατομύρια θα διαδηλώσουν αύριο κατά του πλανητάρχη και της εμμονής του να επιτεθεί στο Ιράκ. Οι διαδηλώσεις υπολογίζεται ότι θα είναι οι μαζικότερες στην παγκόσμια Ιστορία. Συγκεντρώσεις σε Σύνταγμα, Προπύλαια και πορεία αύριο στην Αθήνα στις 12 το μεσημέρι.⁵

Με άλλα λόγια, η Ελευθεροτυπία είχε αναλάβει τη διαφήμιση του συλλαλητηρίου. Και όχι μόνο ενημέρωνε για το πότε και πού έπρεπε να παρευρεθούν οι καλοί της αναγνώστες· ήξερε ήδη μια μέρα πριν ότι «οι αυριανές διαδηλώσεις θα είναι οι μαζικότερες στην παγκόσμια Ιστορία» και ότι θα έχουν «εκατομύρια κόσμο»! Πριν καν γίνουν! Όχι πως κι υπόλοιπες εφημερίδες πήγαιναν πίσω βέβαια.

-Το 2007, το κάλεσμα των μαυροφορεμένων bloggers δεν διακινήθηκε μόνο στα blogs. Η «Ελευθεροτυπία» και πάλι ενημέρωσε το κοινό της για τις αγωνιστικές του υποχρεώσεις. Μάλιστα οι συντάκτες της ήταν βαθιά συγκινημένοι από το «αυθόρμητο» κίνημα:

⁵ «Αύριο το “όχι” του πλανήτη στον πλανητάρχη», *Ελευθεροτυπία*, 14/2/2003.

Τα πιο ήσυχα νεύρα, η πιο σιωπηλή οργή, το πιο ήρεμο μίσος. Το χρώμα της ψυχής των ανθρώπων ήταν ίδιο με το χρώμα των ρούχων τους. Μαύρο, όπως τα δάση στην Πάρνηθα. Μαύρο, όπως οι ζωές των αστέγων, ανέργων, πεινασμένων, φτωχών που κάθονται στις ουρές των τραπεζών, σαν λαθρομετανάστες για μια θέση στο σαπιοκάραβο της ελπίδας [...] Η καλωδιωμένη συνεννόηση έδινε μόνο μια οδηγία: «Να φοράμε μαύρα ρούχα». ⁶

Αν παραβλέψει κανείς τον ρατσισμό της καλής αριστερής εφημερίδας, θα προσέξει κάτι ακόμη σημαντικότερο. Την αγάπη της για την ησυχία, την ηρεμία, τη σιωπή: για το να μην μπορεί κανείς να αρθρώσει λέξη πέρα απ' αυτές που πλασάρονται από το κράτος κι από τις εφημερίδες του. Και στο βάθος την ακόμη μεγαλύτερη αγάπη για τα καινούργια mediatic εποχής, τα blogs: τι ωραία που είναι αυτή η «καλωδιωμένη συνεννόηση»!

Πρωτοσέλιδο σε στυλ αφίσα-κάλεσμα στη διαδήλωση. Ελευθεροτυπία 15/02/2003.

3. Η στήριξη των υπουργών

⁶Ελευθεροτυπία, 30/08/2007. Ο τίτλος του άρθρου μας διαφεύγει, αλλά πιστέψτε μας.

Όλα τα αυθόρμητα κινήματα παρουσιάζονται ως ακομμάτιστα, αλλά στην πραγματικότητα χρησιμοποιούνται με ευκολία από όλα τα κόμματα (εντάξει, ίσως λίγο περισσότερο από τα αριστερά). Γι' αυτό και είναι τόσο πολλοί οι πολιτικοί και τα κόμματα που στηρίζουν αυτά τα κινήματα τόσο στα λόγια όσο και με τη φυσική τους παρουσία.

-Το 2003 για παράδειγμα, «δεκάδες κόμματα και αριστερές οργανώσεις, το Ελληνικό Κοινωνικό Φόρουμ, η ΓΣΕΕ, σχεδόν όλα τα συνδικαλιστικά σωματεία, μέλη της κυβέρνησης, με πρώτο τον γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Κ. Λαλιώτη, βουλευτές και διανοούμενοι ήταν εκεί».⁷ Η κυβέρνηση δηλαδή διαδήλωνε! Στην κεφαλή της διαδήλωσης βρισκόταν ο Κ. Λαλιώτης και πίσω βρισκόταν το χάος. Καθ' όλο τον ενάμιση μήνα των συλλαλητηρίων, το μοτίβο ήταν το ίδιο: «Το «παρών» έδωσαν και μέλη της Βουλής, όπως οι Α.Κανελλόπουλος και Γ.Δασκαλάκης από το ΠΑΣΟΚ, ο πρόεδρος του ΣΥΝ, Νίκος Κωνσταντόπουλος, Γιάννης Μπανιάς, ο Μήτσος Κωστόπουλος, ο Νίκος Μπίστης και 1.500 καθηγητές πανεπιστημίων».⁸

-Το 2007 πολλά απ' τα στελέχη που μετέπειτα έγιναν υπουργοί του Σύριζα βρέθηκαν στις «βουβές διαδηλώσεις των bloggers». Ο Γ. Δραγασάκης που οχτώ χρόνια αργότερα διετέλεσε υπουργός Οικονομίας και Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης ήταν κι αυτός εκεί. Το άρθρο που δημοσίευσε τότε στο περιοδικό *Αντί* αναφερόταν στις διαδηλώσεις λέγοντας πως «η εκλογική ενίσχυση του Σύριζα ασφαλώς θα δώσει ώθηση σ' αυτό τον αγώνα και σ' αυτή την προοπτική».⁹

-Το 2011 το κίνημα των Αγανακτισμένων δεν στελεχώθηκε απλά από βουλευτές και κόμματα. Μέσα στις τάξεις του κινήματος σφυρηλατήθηκε η επόμενη κυβέρνηση της χώρας. Ο Σύριζα κι οι Ανεξάρτητοι Έλληνες γαλουχήθηκαν μέσα στους Αγανακτισμένους και σχημάτισαν τη συμμαχία που κυβέρνησε στη συνέχεια το ελληνικό κράτος. Ο Αλέξης Τσίπρας βρέθηκε στις διαδηλώσεις ήδη από την πρώτη εβδομάδα τους και υιοθέτησε το σλόγκαν των Αγανακτισμένων για «άμεση δημοκρατία» ως προεκλογικό πρόταγμα. Αλλά ακόμη και το μετέπειτα «φιλομνημονιακό» μπλοκ έκανε τα γλυκά μάτια στο «αυθόρμητο» κίνημα. Ο Α. Σαμαράς, αρχηγός τότε της Νέας Δημοκρατίας, έλεγε για τους Αγανακτισμένους τα εξής:

Είναι κάτι παραπάνω από αγανακτισμένοι: είναι απελπισμένοι! Αλλά το κίνημα τους είναι ειρηνικό, ακομμάτιστο, ενωτικό και πανεθνικό. Είναι όλοι ενωμένοι. Δεν είναι κομματικά μπλοκ. Κρατάνε ελληνικές σημαίες. Μόνο ελληνικές σημαίες! Όπως πάντα ο λαός στις δύσκολες στιγμές του, πυκνώνει τις τάξεις του γύρω από τη σημαία του που εκφράζει ενότητα και αγώνα. Σε αυτούς οφείλουμε να δώσουμε ελπίδα και προοπτική.¹⁰

⁷ «ΗΠΑγε πίσω μου Σατανά», *Ελευθεροτυπία*, 16/02/2003.

⁸ «Παλλαϊκή συμμετοχή στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια», *in.gr*, 21/03/2003.

⁹ Γ. Δραγασάκης, «Άμεση προτεραιότητα η οικολογική θωράκιση της χώρας», *Αντί* #902, 7/9/2007.

¹⁰ «Σαμαράς: Να αφουγκραστούμε τους Αγανακτισμένους», *Antinews.gr*, 30/05/2011. Περιλαμβάνεται στο «Το Πρώτο και τα υπόλοιπα ψέματα για την επάνω πλατεία και τους Αγανακτισμένους», *thepressproject.gr*, 10/10/2020.

Να λοιπόν άλλος ένας πρωθυπουργός που στήριζε το αυθόρμητο κίνημα!

Μ. Θεοδωράκης και ο Κ. Λαλιώτης με αυτοκόλλητο της οργάνωσης «Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο».

Ο Κ. Λαλιώτης με αυτοκόλλητα «Σταματήστε τον Πόλεμο» κρατά το πανό του αντιπολεμικού συλλαλητηρίου. Αυτό θα πει πραγματική «οργάνωση από τα κάτω».

4. Η παρουσία των ναζί

Άλλο κοινό χαρακτηριστικό των «αυθόρμητων» κινημάτων είναι η παρουσία των ναζί. Είπαμε ήδη πως ο «υπερκομματικός» χαρακτήρας των «αυθόρμητων» κινημάτων ενώνει την αριστερά με την δεξιά. Λειτουργεί δηλαδή εξαιρετικά ως προς την εθνική ενότητα. Φυσικά ενώνει και την ακροδεξιά.

-Το 2003 μέλη της Χρυσής Αυγής και του Πατριωτικού Μετώπου συμμετείχαν φουλ κομπλέ στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια, έχοντας διοργανώσει μάλιστα και ξεχωριστή δική τους διαδήλωση όπου κρατούσαν ιρακινές σημαίες και πορτρέτα του Σαντάμ Χουσεΐν!

-Το 2007 την παρουσία των ναζιστών στις «σιωπηλές συγκεντρώσεις» την διαπιστώσαμε με τα ματάκια μας. Φιλοναζιστικά μπλουζάκια, πλακάτ που έγραφαν «Γιατί κάψατε την πατρίδα μου» και άλλα τέτοια τραγελαφικά κοσμούσαν τους «βουβούς, μαυροφορεμένους συγκεντρωμένους». Μάλιστα, μέσα στα χιλιάδες μπλογκς που είχαν φτιαχτεί και αναδημοσίευαν το κάλεσμα βρίσκονταν και επίσημα ή ανεπίσημα μπλογκς της Χρυσής Αυγής, όπως το μπλογκ «Πράσινη Πτέρυγα: Οικολογική Παρέμβαση του Λαϊκού Συνδέσμου».

-Το 2011 οι ναζί δεν είχαν απλά παρουσία, είχαν αποκτήσει και όνομα: η «πάνω πλατεία». Η σύνθεση της «πάνω πλατείας» δεν ήταν ορατή μόνο σε εξασκημένα μάτια, αλλά περιγραφόταν δημόσια και στις εφημερίδες:

Στα «ορεινά» της πλατείας, μπροστά από το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη, ως άλλοι θεματοφύλακες βωμών και εστιών ξεχωρίζουν ξυρισμένα κεφάλια, μπράτσα με γαλανόλευκα τατουάζ, [...] και, όταν η συγκέντρωση μεγαθύνεται, ελληνικές σημαίες. Είναι το αποκαλούμενο «πατριωτικό» κομμάτι των αγανακτισμένων, [...] εμπνέεται από συνθήματα τύπου «η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες» [...], στιχάκια για ασπίδες, «ή ταν ή επί τας», ρυθμικά «Ελλάς - Ελλάς».¹¹

Γι' αυτό άλλωστε και άρεσε τόσο το κίνημα και στον Α. Σαμαρά.

¹¹ Δ. Χαραλάμπους, «Πλατεία... Ανω και Κάτω Συντάγματος», *Το Βήμα*, 05/06/2011.

Πάνω χρυσανγίτες διαδηλώνουν κατά του πολέμου κρατώντας ιρακινές σημαίες και πλακάτ με τον Σαντάμ Χουσεϊν. Στη μέση χρυσανγίτικο μπλογκ καλεί στη διαδήλωση του 2007 για τις φωτιές. Κάτω ναζιστής ανταποκρίνεται στο κάλεσμα του μπλογκ. Για τα πιο πρόσφατα δεν βάζουμε φωτό, είναι πολλές και τις βρίσκετε και μόνες σας.

5. Το σλόγκαν της ίδιας μέρας

Έχοντας παράξει, γράψει και φωνάξει ένα σκασμό συνθήματα στα σχεδόν είκοσι χρόνια που υπάρχει το antifa, ξέρουμε καλά πόσο δύσκολο είναι να σκεφτείς κάτι που να συνοψίζει σύντομα και περιεκτικά τα μηνύματα που θέλεις να περάσεις. Και επίσης ξέρουμε καλά πόση εργασία θέλει για να μετατραπεί ένα σύνθημα σε κοινό κτήμα, σε κάτι που να το αναγνωρίζουν όλοι με τον ίδιο τρόπο. Η λέξη antifa είναι ίσως η πιο πετυχημένη τέτοια μας στιγμή.

Ξέρουμε λοιπόν ότι όταν συμβαίνει κάτι και την ίδια μέρα υπάρχει ένα πανελλήνιο σλόγκαν, αυτό μόνο τυχαίο δεν είναι· αντίθετα, βρωμάει κρατική δουλειά. Το 2003 το σύνθημα ήταν το «Όχι στον Πόλεμο του Μπους», μαζί με το παλιό και δουλεμένο «Φονιάδες των Λαών Αμερικάνοι». Το 2007 το σύνθημα ήταν «Βουβή Οργή». Το 2011 ήταν «Άμεση Δημοκρατία». Τα τελευταία χρόνια, μετά το αμερικανικό κίνημα BlackLivesMatter, αυτά τα σλόγκαν εμφανίζονται πολύ πιο γρήγορα και γίνονται πολύ πιο βάιραλ – το ίδιο το όνομα του blacklivesmatter και η μεταφορά του στα ελληνικά δεδομένα με το «οι ζωές των τάδε (αναλόγως του συμβάντος) μετράνε» το αποδεικνύει. Το σλόγκαν «ICan'tBreathe» της αμερικανικής αριστεράς βρήκε το αντίστοιχό του στο «Πονάω» της διαδήλωσης του 2021 στη Νέα Σμύρνη, το οποίο έγινε βάιραλ ήδη από την πρώτη μέρα. Το κίνημα που ξεπήδησε μετά το δυστύχημα των Τεμπών είχε βρει κι αυτό μέσα σε λίγες ώρες το σύνθημά του: «Πάρε με όταν Φτάσεις». Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των τσιτάτων η επίκληση στο συναίσθημα. Το συναίσθημα ήταν αυτό που καθιστούσε αυτονόητη τη συμφωνία με το κίνημα, το οποίο βέβαια δεν είχε πει τι στ' αλήθεια ζητούσε. Γιατί αν ξεπερνούσες το σλόγκαν της μιας λέξης, από πίσω κρυβόταν το χάος.

Μάσκες ψηλά, μάσκες χαμηλά, μάσκες καθόλου. Το «πονάω» ενώνει, αλλά η παραπέρα συμφωνία είναι αμφίβολη.

6. Όλοι διαφωνούν με όλους

Σε όλα αυτά τα μεγαλειώδη «αυθόρμητα» κινήματα δύσκολα θα βρεις δυο ανθρώπους που να συμφωνούν μεταξύ τους σε κάτι παραπάνω απ' το σλόγκαν. Αυτό παρουσιάζεται ως «πλουραλισμός», αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι παρά δείγμα της διανοητικής ένδειας του κινήματος. Το πραγματικό μεγαλείο των κρατικά οργανωμένων κινήματων είναι ακριβώς αυτό, ότι δηλαδή καταφέρνουν να συντονίσουν ανθρώπους με τόσο διαφορετικές γνώμες και να τους κατεβάσουν στο δρόμο.

-Το 2003 στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια συμμετείχαν αριστεροί και δεξιοί, αφεντικά και οι εργάτες τους, πρυτάνεις και οι φοιτητές τους, δάσκαλοι και οι μαθητές τους, και πάει λέγοντας. Δηλαδή άνθρωποι εντελώς διαφορετικών απόψεων. Όλοι συμφωνούσαν στο «Όχι στον πόλεμο του Μπους». Σε οτιδήποτε περισσότερο θα μπορούσαν να σφαχτούν αναμεταξύ τους. Το τότε αφιέρωμα της *Ελευθεροτυπίας* με τίτλο «Γιατί Διαδηλώνω» είναι ενδεικτικό: χίλιες διαφορετικές γνώμες για τα πάντα.¹² Φιλοδικτάτορες και πατριωτολάγνοι στις ίδιες σελίδες με ευαίσθητους οπαδούς της ειρήνης. Ρώσοι πράκτορες στις ίδιες σελίδες με διωκόμενους αντικαθεστωτικούς. Υπουργοί εξωτερικών που ήθελαν να εκμεταλλευτούν την έναρξη της νέας φάσης του παγκοσμίου πολέμου και υπουργοί εξωτερικών που την φοβόντουσαν. Ο καλός ο μύλος όλα τα αλέθει.

-Το 2007 στις διαδηλώσεις ενάντια στις φωτιές συνέβη ακριβώς το ίδιο. Άλλοι επέρριπταν ευθύνες στην πυροσβεστική, άλλοι στην κυβέρνηση, άλλοι στο στρατό, άλλοι στους Τούρκους, άλλοι στον στρατηγό άνεμο, άλλοι στις τοπικές κοινωνίες, άλλοι στους ιδιοκτήτες αυθαιρέτων και άλλοι στους εξωγήινους. Κι όμως το όλο πράγμα συνεργάστηκε ομαλά κάτω από το σύνθημα «Βουβή Οργή». Βουβή γιατί άμα αρχίσουμε να μιλάμε θα σκοτωθούμε μεταξύ μας.

-Το 2011 ήταν ίσως το καλύτερο τέτοιο παράδειγμα. Όλοι ήταν «Αγανακτισμένοι», αλλά όλοι αγανακτούσαν με κάτι διαφορετικό. Άλλος αγανακτούσε με τη Μέρκελ, άλλος με τους Τούρκους, άλλος ήθελε διορισμό, άλλος ήθελε διαγραφή χρεών, άλλος ήθελε ΑΟΖ με την Κύπρο, άλλος ήθελε κρατικοποιήσεις, άλλος ιδιωτικοποιήσεις, άλλος ήθελε ΕΣΠΑ, άλλος ήθελε μπάχαλα κι άλλος κρεμάλες.

-Το 2021 στη Νέα Σμύρνη όλοι συμφωνούσαν στο «Πονάω». Αλλά οι μισοί φορούσαν μάσκα κι οι άλλοι μισοί όχι. Οι μισοί γούσταραν μέτρα και πιστοποιητικά κι οι άλλοι μισοί καθόλου. Οι μισοί είχαν κάτσει σπιτάκι τους ένα χρόνο κι οι άλλοι μισοί κυνηγιόντουσαν με τους μπάτσους. Οι μισοί ήθελαν «δημοκρατική αστυνομία» κι οι άλλοι μισοί άκουγαν αστυνομία κι έβγαζαν σπυράκια.

-Και φυσικά τώρα με τις διαδηλώσεις για τα Τέμπη έγινε ακριβώς το ίδιο. Άλλος ήθελε ιδιωτικοποίηση, άλλος κρατικοποίηση, άλλος τηλεδιοίκηση κι άλλος διορισμούς, άλλος τρένο κι άλλος ΚΤΕΛ.

Σύνταγμα, Αύγουστος 2007. Η οργή είναι βουβή, γιατί αν αρχίσουμε να συζητάμε, κλαύ' τα.

7. Η διάρκεια και η κατάσταση

Άλλο κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των κινημάτων είναι η διάρκειά τους, η οποία κρατά περίπου ένα-ενάμιση μήνα. Μετά το όλο ζήτημα ξεχνιέται σαν να μην έγινε ποτέ. Και μάλιστα, δεν ξεχνιέται απλά. Ακόμη κι αν το

¹² «Γιατί συμμετέχω στις διαδηλώσεις», *Ελευθεροτυπία*, 15/2/2003.

«φλέγον ζήτημα» συνεχίσει να υφίσταται ή αν ξανασυμβεί στο μέλλον, το κίνημα δεν επαναλαμβάνεται, συνήθως ούτε καν με μικρότερες διαστάσεις.

-Το 2003 οι «μεγαλύτερες διαδηλώσεις της ιστορίας» που ήταν και «παγκόσμιες» ξεκίνησαν ταυτόχρονα και μετά από ενάμιση μήνα έσβησαν ταυτόχρονα σε όλες τις χώρες. Φυσικά ο πόλεμος συνεχίστηκε. Και ενώ ο πλανήτης έμπαινε όλο και περισσότερο σε ρυθμούς πολέμου, αντιπολεμικά συλλαλητήρια τέτοιας κλίμακας δεν ξανάγιναν ποτέ. Όταν μάλιστα η Ελλάδα άρχισε να εμπλέκεται όλο και περισσότερο στον παγκόσμιο πόλεμο, τα αντιπολεμικά «αντανακλαστικά» της ελληνικής κοινωνίας εξαφανίστηκαν κατευθείαν.

-Το 2007 το κίνημα για τις φωτιές διήρκεσε μέχρι τις εκλογές, δηλαδή έναν μήνα. Έγινε όσο μπορούσε αντικείμενο εκμετάλλευσης από τα κόμματα της αντιπολίτευσης και μετά έσβησε κι αυτό. Φυσικά σε αντίστοιχες περιπτώσεις άλλων πυρκαγιών δεν επαναλήφθηκε ποτέ το ίδιο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις φωτιές στο Μάτι (όπου όλως τυχαίως κυβέρνηση ήταν ο Σύριζα).

-Το 2011 η «αγανάκτηση» κράτησε μέχρι το σχηματισμό της κυβέρνησης Σύριζα-ΑΝΕΛ και έπειτα εξαφανίστηκε.

-Το 2021 ο Σύριζα κατάφερε να διοχετεύσει όλα τα νεύρα ενός χρόνου για τους μπάτσικους ελέγχους σε μία και μόνο διαδήλωση.

-Και φυσικά την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές το κίνημα για τα Τέμπη έχει ήδη εξαφανιστεί όπως εξαφανίστηκε και το κίνημα των καλλιτεχνών πριν απ' αυτό.

Οι μαθητές της Νέας Μάκρης διαδηλώνουν στη λεωφόρο Μαραθώνος για τα Τέμπη, 03/23. Παρόμοια διαδήλωση δεν έγινε για τις φωτιές στο Μάτι, παρ' όλο που οι μαθητές της Νέας Μάκρης τότε είχαν υποστεί πολύ μεγαλύτερες συνέπειες. Θα έλεγε κανείς ότι αν υπήρχε στ' αλήθεια αυτό που λέγεται «αυθόρμητη διαδήλωση», τότε θα έπρεπε να έχει εμφανιστεί.

8. Η τηλεδιοίκηση των κινημάτων

Θα πρέπει να έχει γίνει σαφές ότι όλο αυτό το «αυθόρμητο» είναι στην πραγματικότητα κρατικά οργανωμένο. Και αν η κρατική του οργάνωση ήταν σχετικά εμφανής παλιότερα, όσο πλησιάζουμε στο σήμερα είναι όλο και πιο συγκαλυμμένη. Η τεχνολογία παίζει σημαντικό ρόλο και στην οργάνωση αυτών των κινημάτων, αλλά και στην συγκάλυψή της κρατικής προέλευσής τους. Πόσες και πόσες φορές δεν έχουμε ακούσει την ατάκα «οργανώθηκαν

μέσω ίντερνερντ»; Φυσικά το να οργανωθεί κανείς μέσω ίντερνερντ είναι ανέφικτο, ενώ αντιθέτως το να σε οργανώσει το κράτος είναι πολύ πιο εύκολο.

-Το 2003 η κρατική οργάνωση έγινε μέσω καναλιών και εφημερίδων. Παρ' όλα αυτά το ίντερνερντ είχε ήδη αρχίσει να χρησιμοποιείται. Όπως μας ενημέρωνε η *Ελευθεροτυπία* «ένα καινούργιο κίνημα δεν μπορεί παρά να έχει νέους κώδικες επικοινωνίας. Το μήνυμα των μαθητών διαχέεται μέσω Ίντερνερντ και κινητών». Οι *Μαθητές Έξω απ' την Τάξη*, το μαθητικό σχήμα στο οποίο αναφερόταν δήλωναν πως «στο διαδίκτυο η επικοινωνία απογειώνεται [...] χωρίς να καπελώνεται από τα παραδοσιακά σχήματα της αριστεράς». Λίγες γραμμές παρακάτω βέβαια αναφέρεται ότι οι *Μαθητές Έξω απ' την Τάξη* φιλοξενούνταν στα γραφεία της Νεολαίας Συνασπισμού.¹³

-Το 2007 τα blogsάρχιζαν να μεσουρανούν στο απόγειο της σύντομης μεσουράνησής τους. Τα μπλογκς ήταν τα σόσιαλ μήντια πριν τα σόσιαλ μήντια. Σε όλη αυτή την πενταετία τα νέα μήντια δέχονταν προμοτάρισμα από τα παλιά μήντια. Δημοσιεύονταν για παράδειγμα άρθρα όπως το «Γίνε κι εσύ blogger. Μπορείς!» που δημοσιεύτηκε στην *Καθημερινή* το 2012. Τα blogsήταν το πεδίο στο οποίο δουλεύτηκαν πρώτα οι νέες μεσολαβήσεις.

-Το 2011 το facebookείχε πια αρχίσει να κυριαρχεί. Οι Αγανακτισμένοι χρησιμοποιούσαν και facebookκαι blogsγια να «οργανώνονται» δηλαδή για να αναμασούν τις κρατικές αφηγήσεις.

-Το 2021 τα blogsείχαν πια πεθάνει. Τα καλέσματα γίνονταν postκαι repostστο facebookκαι στο Instagram. Η «αυθόρμητη» κρατική γραμμή κυκλοφορούσε από οθόνη σε οθόνη με μεγάλη επιτυχία. Η μόνη πραγματική τηλεδιοίκηση είναι η τηλεδιοίκηση των κινημάτων. Τα «αυθόρμητα κινήματα» τηλεοργανώνονται με posts, storiesκαι memes.

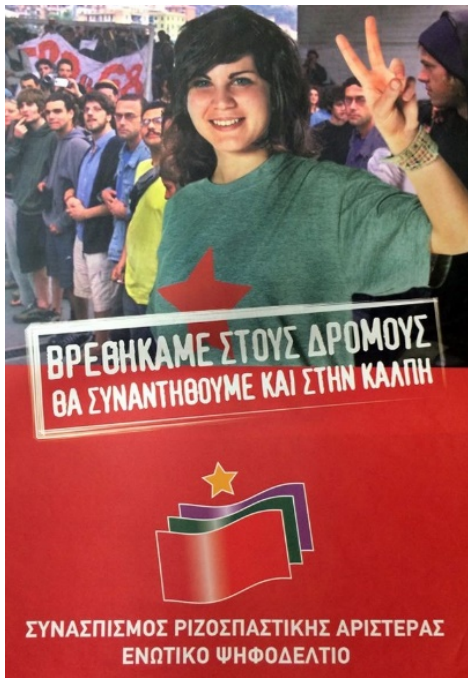
Σύμμα

Τα αυθόρμητα κινήματα λοιπόν, δεν είναι διόλου αυθόρμητα. Και τα κοινά τους χαρακτηριστικά είναι πολλά. Κανείς δεν ξέρει ποιος έκανε το αρχικό κάλεσμα, αλλά τα μήντια το σπρώχνουν σαν να μην υπάρχει αύριο. Αριστεροί και δεξιοί (α, και ναζί) στηρίζουν το κάλεσμα και πολιτικοί και τηλεμαϊντανοί όλων των χρωμάτων συμμετέχουν στο κίνημα. Ειδικοί της επικοινωνίας έχουν βρει ένα πιασάρικο σλόγκαν ήδη από την πρώτη ώρα. Πίσω απ' το σλόγκαν κρύβονται όλες οι κολοσσιαίες διαφωνίες των συμμετεχόντων. Το κίνημα δουλεύει για όσο δουλεύει, προσφέρει πολιτικό όφελος σε όποιον προσφέρει, λειτουργεί ως βαλβίδα αποσυμπίεσης, λειτουργεί ως μέθοδος συσκότισης και παραγωγής εθνικής ενότητας και στο τέλος σβήνει χωρίς να αναρωτηθεί κανείς πού πήγε. Και φυσικά κανείς δεν θυμάται την αρχική του αιτία.

Και η τηλεδιοίκηση των κινημάτων καλά κρατεί.

Ας αποφύγουμε λοιπόν το επόμενο «αυθόρμητο» κίνημα και ας κοιτάξουμε να οργανώσουμε τις δικές μας δυνάμεις με τέτοιο τρόπο ώστε να μην μας οργανώνει στο τέλος ο Σύριζα.

¹³ «Νέα τάξη στα σχολεία», *Ελευθεροτυπία*, 30/03/2003.

Ο Συνασπισμός έκανε έντονη την εμφάνισή του στα αντιπολεμικά συλλαλητήρια του 2003. Ένα χρόνο αργότερα, στις εκλογές του 2004, τύπωσε την παραπάνω ειλικρινέστατη αφίσα.